

Recenzja

dysertacji doktorskiej mgr Katarzyny Kropiak
pt. „Kosowo – naród i państwo po 2008 roku”
przygotowanej pod kierunkiem
dr hab. Mirelli Korzeniewskiej-Wiszniewskiej, prof. UJ

Zagadnienia wstępne

Praca doktorska powstała na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Napisana została pod kierownictwem naukowym prof. uczelni dr hab. Mirelli Korzeniewskiej-Wiszniewskiej. Recenzowana rozprawa liczy 315 stron. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu map, tabel i wykresów. Wzbogacona została wykazem skrótów oraz nazw miejscowości w Republice Kosowa w języku serbskim i albańskim.

Zagadnienia konstrukcyjne i metodologia

Autorka dysertacji pt. *Kosowo – naród i państwo po 2008 roku* zawarła treść pracy w pięciu rozdziałach: rozdział 1. *Społeczna i międzynarodowa konstrukcja państwa i narodu*; rozdział 2. *Uwarunkowania historyczne oraz rozwój konfliktu serbsko-albańskiego o terytorium Kosowa*; rozdział 3. *Niepodległość nadzorowana. Ograniczenia niepodległości Kosowa*; rozdział 4. *Proces instytucjonalizacji władzy państwowej w Republice Kosowa*; rozdział 5. *Proces konstrukcji narodu kosowarskiego*.

Części teoretycznej podjętej problematyki Autorka poświęciła rozdział pierwszy, w którym przedstawiła teorie na temat powstania państwa i narodu, jak również terminologię związaną z procesem dyfuzji norm międzynarodowych Omówiła pojęcia *nation-building* i *state-building* oraz różnice i podobieństwa konceptualne pomiędzy nimi. W rozdziale drugim

o charakterze historycznym dokonana została analiza konfliktu serbsko – albańskiego o terytorium Kosowa, który został podzielony zgodnie z typologią klasycznego konfliktu etnicznego na etapy: stan zerowy, kształtowanie się uprzedzeń, pierwsze napięcia etniczne, narastanie napięcia i wrogości, pojedyncze incydenty oraz konflikt w pełni. W trzecim rozdziale Doktorantka zaprezentowała rozwój porządku instytucjonalnego poczynając od struktur państwa podziemnego poprzez powstanie odrębności administracyjnej Kosowa w okresie pomiędzy przyjęciem rezolucji 1244 przez Radę Bezpieczeństwa ONZ a deklaracją niepodległości uchwaloną przez Zgromadzenie Kosowa. W rozdziale czwartym Autorka omówiła ewolucję kosowskiej sceny politycznej. W rozdziale piątym dokonała analizy społecznej kontestacji wprowadzanej polityki *nation-building*. W tej części pracy uwzględniona została analiza prawna przyjętych rozwiązań ustrojowych z zakresu polityki budowania narodu. Ponadto mgr K. Kropiak przedstawiła politykę prowadzoną przez partię Samookreślenie, która od 2021 roku sprawuje władzę.

Szeroki zakres poruszanych problemów badawczych sprawił, iż dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, co uzasadniło wykorzystanie przez Doktorantkę wachlarza metod i technik badawczych, które pomogły uporządkować obszerny materiał faktograficzny. Zastosowana triangulacja teorii, polegająca na zbieraniu danych za pomocą dwóch lub większej liczby metod, miała za zadanie stworzenie odpowiedniej perspektywy naukowej do przeprowadzenia procesu badawczego, ograniczenie błędu pomiaru oraz zapewnienie lepszej jakości prowadzonych badań. Za istotny walor pracy należy uznać sięgnięcie do metod badawczych charakterystycznych nie tylko dla nauk o polityce i administracji, ale też socjologii i historii. Wybór analizy systemowej i konstruktywizmu społecznego ułatwił zrealizowanie celów dysertacji przy pomocy metod i kategorii deskryptywnych. Umożliwił opis procesów konstruowania nowej tożsamości oraz instytucji, a także ukazał złożone relacje między podmiotami stosunków międzynarodowych na podstawie wcześniej utrwalonych znaczeń. Z kolei realizm prawniczy w ujęciu socjologicznym pozwolił na dokonanie analizy porządku normatywnego Republiki Kosowa, a także aktów i regulacji prawa międzynarodowego. Podejście zaproponowane przez metodę historyczną, zakładające testowanie hipotez na każdym etapie badanego procesu, w określonej perspektywie czasowej, pomogło podczas analizy rzeczywistości społecznej, która została odczytana poprzez pryzmat dziejów Kosowa i pochodzenia jego mieszkańców. Metodę historyczną uzupełniła analiza przypadku. Dzięki zastosowaniu charakterystycznej dla metody *case study*, techniki badawczej polegającej na śledzeniu procesu, udało się ustalić, jakie były mechanizmy przyczynowo-skutkowe reakcji na próbę budowy nowego państwa na Bałkanach oraz

związanego z nim narodu. W części pracy poświęconej tożsamości etnicznej mgr Kropiak dodatkowo posłużyła się metodologią z dziedzin: etnologii, antropologii kulturowej i lingwistyki, dzięki którym dokonana została m.in. analiza semiotyczno-lingwistyczna przestrzeni miejskiej w Prisztinie.

Literatura przedmiotu

Literatura zaproponowana przez Autorkę dysertacji w zasadzie mieści się w kanonie najważniejszych opracowań dotyczących omawianej problematyki, chociaż trzeba zauważyć, że brakuje opracowań autorów serbskich czy anglosaskich, którzy mają krytyczny stosunek do rozwoju serbskiej państwowości. W szerszym zakresie Autorka posłużyła się natomiast badaniami autorów albańskich. Nie można odrzucać faktu, że władze serbskie uważają, iż nie ma możliwości, aby Serbia *de iure* uznała niepodległość Kosowa, zwłaszcza w sytuacji zmian geopolitycznych w XXI wieku, spowodowanych m.in. wojną na Ukrainie. Serbowie deklarują zachowanie pokoju w Kosowie, które traktują jako sporną prowincji i genetyczną część swojego państwa¹. Jest to zgodne z punktu widzenia prawa międzynarodowego i odpowiada rezolucjom ONZ. Nie można pomijać faktu, że w dyskursie politologicznym często mówi się o jednostronnym ogłoszeniu niepodległości przez Kosowo oraz niezunawaniu Kosowa przez niektóre państwa unijne (Cypr, Hiszpania, Rumunia, Grecja i Słowacja). W tym kontekście pragnę zauważyć, że warto byłoby odnieść się także do prac naukowców, którzy nie tylko zwracają uwagę na prawa Serbów do kolebki swojej państwowości (Stara Serbia: Kosowo, Raška, część północnej Macedonii), ale w szerokiej perspektywie międzynarodowej analizują złożone dzieje niespokojnych Bałkanów, omawiając konfliktogeny charakter Kosowa i Metohiji, jego kwestie etniczne, jak też najnowsze wydarzenia polityczne z nim związane, które Doktorantka analizuje w swojej dysertacji (*Reconstructing the Balkans: A Geography of the New Southeast Europe*, eds. D. Hall, D. Danta, Chichester and New York 1996; P. Pean, *Kosovo. Pravedni rat za stvaranje mafijaške države*, Beograd 2013, D. Petrović, J. Nikolić, *Srpski narod i velike sile*, Novi Sad-Beograd 2008; J. Ślipiec, T. Kośmider, *Doświadczenia i wnioski z prowadzenia działań zbrojnych na obszarze Kosowa do drugiej połowy XX wieku*, Warszawa brw.; S. Woodward, *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution after the Cold War*, Washington 1994; M. Parenti, *To Kill a Nation: The Attack on Yugoslavia*, Verso, London 2001; K. Hudson, *Breaking the South Slav Dream: The Rise and Fall of Yugoslavia*, Pluto Press, London 2003; M. Stepić, *Geopolitika neoevroazijstva: pozicija srpskih zemalja*,

¹ Vučić rekao da neće biti "ni faktičkog ni de jure" priznanja Kosova, 11.03.2023, <https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-priznanje-kosovo-kurti-pregovori-eu/32313277.html>, [dostęp: 12.08.2023].

Beograd 2013 *Kosovo: sui generis or precedent in international relation*, ed. D. Proroković, Belgrade 2018; Wesley K. Clark, *Waging Modern War. Bosnia, Kosovo and the Future of Conflict*, New York 2001.

Doktorantka posłużyła się w szerokim zakresie dokumentami opublikowanymi na stronach internetowych (OBWE, Parlamentu Europejskiego, Premiera Republiki Kosowa, Uniwersytetu Prisztiańskiego w Kosowskiej Mitrovicy, UNMIK, Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii, misji OBWE w Kosowie, National Democratic Institute oraz innymi), które stały się niezbędne m.in. do dokonania analiz organizacyjno-prawnego funkcjonowania Kosowa.

Mgr Kropiak nie sięgnęła do zbiorów archiwalnych, co jednak nie jest warunkiem *sine qua non* w rozprawach o charakterze politologicznym, do których należy dysertacja. Materiał badawczy zebrany przez Doktorantkę podczas wizyt studyjnych w Kosowie (w latach 2011-2016), za pomocą obserwacji bezpośredniej i nieuczestniczącej oraz obserwacji bieżącej (jak napisała Autorka rozprawy), wart jest szczególnej uwagi. Nie udało się jednak przeprowadzić Doktorantce własnych badań terenowych w latach dwudziestych XXI wieku (który to okres stanowi cesurę końcową dysertacji), co może budzić poczucie niedosytu. W tym czasie mamy bowiem do czynienia z kolejną *in statu nascendi* fazą konfliktu serbsko-albańskiego, w sytuacji budowania nowego państwa na Bałkanach, co często jest traktowane jako posmodernistyczny eksperyment (o wątpliwym powodzeniu). Kontynuacja badań w tym zakresie może stać się okazją do wyciągania perspektywicznych wniosków oraz dokonania ekstrapolacji w odniesieniu do genetycznego terytorium Kosowa, bez względu to, czy traktujemy je jako osobne państwo czy sporną prowincję. Niemniej jednak mgr Katarzynie Kropiak należą się słowa pochwały, że zauważyła złożoność tego antagonizmu, przedstawionego przez nią na bazie materiałów historycznych, dokonała udanej analizy współczesnego konfliktu etnicznego oraz skonfrontowała z rzeczywistością próbę stworzenia nowoczesnego państwa w oparciu o teorie naukowe *state building*. Ponadto Autorka dysertacji posłużyła się m.in. badaniami: przeprowadzonymi przez Kosowski Instytut Badań i Rozwoju Polityki (The Kosovar Institute for Policy Research and Development) oraz wykonanymi przez międzyuniwersytecką grupę badaczek w latach 2014-2015 roku na grupie studentów z Uniwersytetu w Północnej Mitrovicy oraz Uniwersytetu w Prisztinie. Wykazały one, że tożsamość kosowska nie jest odbierana jako tożsamość ponad grupowa i nadrzędna, która mogłaby redukować ewentualne konflikty społeczne. *Skutkuje to negatywnym obrazem Serbów w opinii Albańczyków oraz analogicznie Albańczyków w oczach Serbów. Badane grupy zostały poproszone o ocenę trzech cech u grupy przeciwnej: moralności, towarzyskości*

oraz kompetencji. Analiza wyników pozwala na wgląd w stereotypowe wyobrażenie, jakie grupy mają o sobie nawzajem. Stereotypowy obraz Serba w oczach Albańczyka charakteryzuje się niską moralnością i towarzyskością, z kolei względnie wysoką kompetencją. Stereotyp Albańczyka w opinii Serba charakteryzuje się niską kompetencją, moralnością i towarzyskością (s. 261).

Uwagi merytoryczne

Układ pracy jest chronologiczno-problemowy, a kolejność rozdziałów i podrozdziałów odpowiada logice. Autorka w swojej dysertacji zajęła się problematyką kształtowania narodu i państwa w Kosowie po 2008 roku. Przedmiotem badań zawartych w dysertacji stał się: *wpływ procesu dyfuzji norm międzynarodowych na politykę budowania państwa i narodu na terytorium Kosowa oraz ocena skuteczności prowadzonych działań piętnaście lat po deklaracji niepodległości* (s.13). Mgr K. Kropiak skoncentrowała się na celach badawczych, spośród których najważniejszym było: *„dokonanie analizy przypadku trajektorii norm międzynarodowych, idei, instytucji oraz praktyk, które miały wpływ na konstrukcję państwowości Kosowa i narodowości kosowskiej, rozumianej jako multietniczna tożsamość nadrzędna*. Poświęcenie rozdziału drugiego uwarunkowaniom historycznym konfliktu serbsko-albańskiego o Kosowo, dowodzi, że Autorka prowadziła badania solidne i kompleksowe. Niemniej jednak warto byłoby uprościć typologiczną warstwę omawianego antagonizmu między Albańczykami a Serbami o Kosowo do określenia, że jest to przede wszystkim konflikt o charakterze etnicznym (prof. S. Wojciechowski oraz inni naukowcy podkreślali, że konflikt etniczny jest formą konfliktu społecznego). Stwierdzenie, że jest to konflikt *„o charakterze ogólnym i kompleksowym, który dotyczy grup etnicznych tj. kosowskich Albańczyków oraz Serbów zamieszkujących w Republice Kosowa oraz w Republice Serbii* (s.57) raczej nie wnosi niczego nowego do wcześniejszych tez, także tych skonstruowanych przez Autorkę dysertacji.

Mnogość hipotez badawczych, które zostały zweryfikowane pozytywnie, znalazła swoje uzasadnienie merytoryczne. Spośród czterech podanych przez mgr Kropiak hipotez, pierwsza wydaje się szczególnie ważna. Wskazuje ona, że poparcie społeczności międzynarodowej, w tym przede wszystkim USA, miało zasadnicze znaczenie w kwestii ogłoszenia niepodległości przez Kosowo. Autorka dysertacji wykazała, że budowanie państwowości Kosowa nie było efektem procesu historycznego, tylko wynikało ze wspólnych działań elit politycznych Kosowa oraz w szczególności polityków amerykańskich, którzy popierali dążenia niepodległościowe kosowskich Albańczyków. Słusznie zwróciła uwagę, że nie można pomijać roli, jaką odegrały pierwsze albańskie organizacje o charakterze

politycznym i nacjonalistycznym w Kosowie oraz formułowane przez nie postulaty zwiększenia autonomii, a później manifestowanie dążeń niepodległościowych. Ciekawe są kolejne wnioski, w których mgr Kropiak przekonuje, że umiędzynarodowienie konfliktu między Serbami a Albańczykami, do którego doszło pod koniec lat 90. XX wieku oraz zaangażowanie militarne NATO - doprowadziły do zainicjowania międzynarodowej dyskusji między zwolennikami suwerennościowej wizji stosunków międzynarodowych a propagatorami humanitarnego interwencjonizmu. Autorka słusznie stwierdziła, że operacja „Allied Force” (czyli atak NATO na Jugosławię, zwany też interwencją NATO) nie doprowadziła do zahamowania konfliktu między Serbami a Albańczykami w Kosowie, a wręcz spowodowała zintensyfikowanie skali przemocy. Warto w tym miejscu uzupełnić wątek, który dotyczy operacji o kryptonimie *Podkova*, której celem miały być masowe wysiedlenia i czystki etniczne popełniane na ludności albańskiej przez Serbów. Otóż okazało się, że plan ten został sfabrykowany. Mapy służące jako dowód operacji miały być sporządzone w niemieckim Ministerstwie Obrony – jak stwierdził gen. Heinz Loquai, który przyznał, że nazwa, która widniała na planie – „Potkova”, występuje w języku chorwackim, natomiast gdyby faktycznie plan przygotowali Serbowie, to powinien on nosić nazwę „Potkovica”².

Mgr Kropiak za fiasko kosowskiej państwowości częściowo wini indolencję organizacji międzynarodowych, które nie sprzyjają rozwojowi Kosowa. Autorka podkreśliła, że: *Zaangażowanie administracji międzynarodowej doprowadziło do powstania hybrydowego systemu rządów w Kosowie, przy zachowaniu asymetrii władzy globalnej i lokalnej, co skutkuje pojawieniem się tarć i napięć (ang. friction) w procesie dyfuzji norm międzynarodowych* (s.15 et passim). Międzynarodowi promotorzy nie uwzględnili złożoności sytuacji społecznej w obszarze pokonfliktowym oraz możliwych różnych odpowiedzi grup społecznych i etnicznych zamieszkujących Republikę Kosowa na przeprowadzony proces dyfuzji norm międzynarodowych.

Czwarta hipoteza podana przez Autorkę dotyczy problematyki etnicznej Kosowa. Jej najważniejszą częścią jest twierdzenie, że: *tożsamość kosowska, mająca stanowić multietniczną tożsamość nadrzędną dla wszystkich grup etnicznych i mniejszości narodowych zamieszkujących Kosowo została „zawłaszczona” przez społeczność albańską i wykorzystana*

² G. Elich, *Yugoslavia Amid the Maelstrom*, 26.2. 2002, <http://globalresearch.ca/articles/ELI202A.html>, [odczyt: 20.07.2023]. Robert Craig Nation podał w wątpliwość prowadzenie tej operacji, która mogła być „produktem” dezinformacji zachodnich służb, zamierzających wywołać odpowiedni efekt propagandowy, R. Craig Nation, *War in The Balkans 1991–2002*. Carlisle 2003.

instrumentalnie w procesie dialogu dotyczącego normalizacji stosunków między Republiką Serbii a Republiką Kosowa.

W rozdziale piątym pt. *Proces konstrukcji narodu kosowskiego* Doktorantka zawarła wiele ciekawych faktów z najnowszej fazy serbsko-albańskiego konfliktu o Kosowo, przenoszące narrację z problematyki tożsamości etnicznej do najnowszej historii stosunków międzynarodowej. Zauważyła, że proces budowy narodu wieloetnicznego w Kosowie w omawianym okresie zakończył się fiaskiem, co podważać może zasadność istnienia niezależnego państwa kosowskiego. Przyczyny tego stanu rzeczy zostały podkreślone w zakończeniu: *Wśród głównych przeszkód w procesie budowania narodu i państwa w Kosowie po 2008 roku można wyróżnić zatem asymetrię władzy lokalnej i międzynarodowej, nieadekwatność trybu dyfuzji norm międzynarodowych oraz brak elit politycznych posiadających silną legitymizację w społeczeństwie i wystarczający wpływ dyskursywny, by dokonać procesu twórczej rekonstrukcji norm międzynarodowych w duchu zgodnym z habitusem mieszkańców Kosowa* (s.282).

Szczególnie ciekawe okazały się rozważania dotyczące problematyki wieloetniczności Kosowa w kontekście semiotyczno-lingwistycznej przestrzeni miejskiej Prisztiny, co zostało przedstawione w podrozdziale drugim rozdziału piątego. Autorka wykazała, że w wyniku powojennej euforii doszło do oddolnego wymazania serbskich elementów z przestrzeni miejskiej i zastępowania ich symbolami albańskimi. Zdewastowanie pomnika Braterstwa i Jedności oraz obalenie pomników związanych z serbskością tych ziem stanowi dowód barbarzyństwa kosowskich Albańczyków. Doktorantka podkreśliła, że upamiętnienie członków Armii Wyzwolenia Kosowa kształtuje przestrzeń społeczną na terytorium Kosowa, a martyrologia ukształtowana wokół serbsko-albańskiego konfliktu stała się dominującą narracją w powojennej przestrzeni. Oprócz umacniania poczucia wspólnoty wśród kosowskich Albańczyków, zwraca uwagę na ich zwycięstwa w konflikcie, co jest czynnikiem antagonizującym relacje etniczne. W tym miejscu muszę zwrócić uwagę na pewne wątki świadczące o braku obiektywizmu. Dotyczy to zwłaszcza narracji wokół członków Wyzwoleńczej Armii Kosowa, którzy są przez Doktorantkę określani zgodnie z *publicity* Albańczyków jako: *partyzanci, bojownicy, bohaterowie*. Gdy tymczasem dla Serbów (i nie tylko) są to zwykli terroryści. Wielu niezależnych badaczy tej problematyki, dziennikarzy i filmowców z krajów unijnych, wskazywało, że członkowie Wyzwoleńczej Armii Kosowa (UÇK) nie mogą unikać określeń ich działań jako: *terrorystycznych i zbrodniczych*. Utworzona w 1992 roku militarna organizacja kosowskich Albańczyków początkowo nie posiadała precyzyjnego planu działania, jednak od 1995 roku nasiliła prowadzenie walki za

pomocą metod terrorystycznych. W ciągu następnych lat jej członkowie wielokrotnie przeprowadzali operacje fizycznej likwidacji obywateli narodowości serbskiej (głównie przedstawicieli administracji, funkcjonariuszy instytucji oraz służb bezpieczeństwa a także tzw. albańskich kolaborantów, którzy opowiadali się za multietnicznym Kosowem). Zabójstwa i napady dokonywane przez Wyzwoleńczą Armię Kosowa miały na celu zmuszenie mniejszości serbskiej do opuszczenia Kosowa oraz prowokowanie oddziałów armii Federalnej Republiki Jugosławii i milicji, broniących porządku w Kosowie. Jeszcze w 1998 roku UÇK znajdowała się na liście organizacji terrorystycznych amerykańskiego Departamentu Stanu. 23 lutego 1998 roku Robert S. Gelbard – specjalny przedstawiciel ds. realizacji porozumienia z Dayton podczas spotkania ze Slobodanem Miloševiciem miał stwierdzić, że UÇK jest bez wątpienia organizacją terrorystyczną, *wobec czego Serbowie w uznaniu za dotychczasową współpracę z USA mogą rozwiązać problem Kosowa wedle własnego uznania w granicach ostrożności i powściągliwości*³. Członkowie UÇK stali się „bohaterami” dla Albańczyków zamieszkujących Kosowo, gdyż przyczynili się do powstania Kosowa jako państwa. Jednak nie oznacza to wcale, że należy w piśmiennictwie naukowym bezkrytycznie przedstawiać ich wizerunek, na którym *de facto* widnieją ostre skazy ze względu na ich działalność, często postrzeganą przez społeczność międzynarodową jako przestępcza. Literatura naukowa na ten temat jest niemała. Można przywołać niedawne i najświeższe wydarzenia. W 2017 roku Hashim Thaçi, jeden z liderów (UÇK), jako prezydent ułaskawił trzech członków Armii Wyzwolenia Kosowa skazanych w 2001 roku za zamordowanie albańskiej rodziny, która miała sprzyjać Serbom. W ocenie Zachodu decyzja ta osłabiła pozycję Prisztiny we współpracy z UE, opóźniając uzyskanie ruchu bezwizowego ze strefą Schengen. Waszyngton musiał wywierać presję, aby nakłonić elity kosowskie do kontynuowania reform, stosując różne formy nacisku, np. kosowski premier nie otrzymał wizy do USA, musiał więc odwołać wizytę. W kwietniu 2023 roku Thaçi stanął przed Specjalnym Trybunałem ds. Zbrodni Wojennych w Kosowie (działającym w Hadze) pod zarzutem popełnienia zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości w czasie konfliktu 1998-1999. Poza Thaçim na ławie oskarżonych zasiedli także inni dowódcy wojskowi UÇK: Kadri Veseli, Jakup Krasniqi i Rexhep Selimi. Akt oskarżenia zawierał zarzuty bezprawnego pozbawienia wolności, złego traktowania jeńców, tortur i zabójstw oraz uprowadzeń i prześladowań. Prokuratorzy twierdzą, że Thaçi, który podczas wojny miał pseudonim „Wąż”, jest współodpowiedzialny za ponad 100 morderstw dokonanych przez walczącą w Kosowie z

³ Vide: *Kosovo. Perceptions of War and its Aftermath*, red. M. Buckley, S. N. Cummings, London– New York 2001.

siłami serbskimi Armię Wyzwolenia Kosowa. Ofiarami UÇK były przede wszystkim osoby postrzegane przez tę organizację za wrogów, w tym przedstawiciele społeczności serbskiej i romskiej⁴.

Wypada w tym momencie odnieść się do oceny prezydenta Serbii zawartej w dysertacji. Autorka dysertacji określiła prezydenta Serbów jako nacjonalistę. A może był on po prostu patriotą? Zgodnie z poprawnością polityczną, należy oceniać Slobodana Miloševicia jako „czarny charakter” wojny domowej związanej z rozpadem komunistycznej Jugosławii (zwanej w piśmiennictwie zachodnim *wojną na Bałkanach*). Fakty mówią, jednak, że polityk ten, sądzony przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii za zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie ludobójstwa i nieprzestrzeganie konwencji wojennych, zmarł w 2006 roku w haskim więzieniu. Trybunał orzekł, że nie zostały w jego sprawie przedstawione wystarczające dowody, aby móc uznać go za winnego.

Zagadnienia językowe i formalne

Praca Pani mgr Katarzyny Kropiak charakteryzuje się dobrą polszczyzną. Język dysertacji jest naukowy i klarowny. Narracja została poprowadzona w spójny i logiczny sposób, co sprawia, iż odbiór pracy jest przystępny dla czytelnika. Technika pisania pracy naukowej została opanowana bardzo dobrze. Autorka poprawnie zastosowała przypisy rozwinięte, a ich konstrukcja nie budzi wątpliwości. Jedyne zastrzeżenie dotyczy układu części bibliografii: dokumenty i zbiory dokumentów, jak też raporty, powinny stanowić jedną całość, przed nią należałoby umieścić jednak źródła niepublikowane.

Uwagi końcowe

Recenzowana praca autorstwa mgr Katarzyny Kropiak stanowi studium dobrze przygotowane pod względem merytorycznym. Treść rozprawy odpowiada jej tytułowi i jest zgodna z zamierzeniami Autorki zdefiniowanymi we Wstępie. W dysertacji poruszone zostały aktualne tematy ważne dla bezpieczeństwa na Starym Kontynencie, dotyczące polityki etnicznej na Bałkanach oraz polityk: *state building i nation-building*. Zaproponowana tematyka została przedstawiona w nowatorski sposób, a ze względu na wielość zastosowanych rozwiązań metodologicznych i wnikliwą analizę na temat budowania tożsamości etnicznej, trzeba uznać ją za cenny wkład do badań naukowych *sensu largo*. Podsumowując warstwę merytoryczną dysertacji, ze względu na jej elementy faktograficzne i analityczne, stwierdzam, że jest ona ważnym opracowaniem problemowym, wnoszącym

⁴ Były prezydent Kosowa przed Trybunałem w Hadze. Twierdzi, że jest niewinny, 03.04.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38263971-byly-prezydent-kosowa-przed-trybunalem-w-hadze-twierdzi-ze-jest-niewinny> [dostęp: 11.08.2023].

nowe wartości do badań naukowych. W związku z tym oceniam recenzowaną dysertację pozytywnie. Rozprawa mgr Katarzyny Kropiak spełnia wszystkie wymagania stawiane rozprawom na stopień naukowy doktora zawartym w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 18 marca 2011 r. wraz ze zmianami Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (z dnia 20 lipca 2018 r.). W tym stanie rzeczy wnoszę o dalsze procedowanie procesu przewodu doktorskiego.

Danuta Gibas-Krzak